

Γιώργος Λιοδάκης

Για το συνέδριο της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Συλλόγων Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΠΟΣΔΕΠ) των Α.Ε.Ι.

Το 3ο Συνέδριο της ΠΟΣΔΕΠ, το οποίο πραγματοποιήθηκε στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης στην Κομοτηνή στις 13-15/4/95, είχε καταρχήν έναν πανηγυρικό χαρακτήρα, αφού στο ίδιο μέρος πριν είκοσι χρόνια (το 1975) είχε πραγματοποιηθεί το πρώτο Συνέδριο της Ομοσπονδίας που έθεσε τις βάσεις για την ανάπτυξη του συνδικαλισμού στο χώρο του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού (ΔΕΠ) των πανεπιστημίων. Το σπουδαιότερο όμως είναι ότι το 3ο Συνέδριο καταπιάστηκε με τα πιο κρίσιμα ζητήματα που αφορούν τις σημερινές εξελίξεις στα πανεπιστήμια και τη σχέση τους με τις γενικότερες κοινωνικές εξελίξεις.

Ας σημειωθεί ότι στο Συνέδριο συμμετείχαν 65 εκλεγμένοι αντιπρόσωποι πρωτοβάθμιων Συλλόγων από όλες τις βαθμίδες ΔΕΠ και όλες τις κατηγορίες ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού, εκπροσωπώντας ένα σχετικά μικρό μέρος του συνολικού ΔΕΠ των πανεπιστημίων. Η γενική κατεύθυνση που δόθηκε περιλαμβάνει την ένταξη στην Ομοσπονδία και των Συλλόγων που δεν έχουν ακόμα ενταχθεί, καθώς και τη σύ-

σταση νέων Συλλόγων όπου δεν υπάρχουν και την πρωτοβουλιακή ενεργοποίηση όλων των πρωτοβάθμιων Συλλόγων, ώστε να αποφευχθεί και ο κίνδυνος γραφειοκρατικής αποκοπής και απονεύρωσης που παρατηρείται γενικότερα στο συνδικαλιστικό κίνημα. Παρά τη σχετικά περιορισμένη αντιπροσώπευση στο Συνέδριο, ο προβληματισμός που αναπτύχθηκε ήταν πλουσιότατος και τα συμπεράσματα σημαντικά. Στο σύντομο αυτό σημείωμα δεν είναι δυνατό να μεταφερθούν οι προβληματισμοί και οι αποφάσεις του Συνεδρίου σχετικά με όλα τα θέματα. Θα επιχειρήσουμε, απλώς, να επισημάνουμε τα σημαντικότερα ζητήματα που απασχόλησαν το Συνέδριο και να συνοψίσουμε τις απόψεις που κυριάρχησαν ή τις αποφάσεις που πάρθηκαν.

Αξίζει να σημειώσουμε, καταρχήν, δύο ψηφίσματα του Συνεδρίου. Το πρώτο, με αφορμή ορισμένα επεισόδια σε χώρους πανεπιστημίων, επισημαίνει τον κίνδυνο που δημιουργούν ορισμένες μεθοδεύσεις, οι οποίες άμεσα απειλούν το πανεπιστημιακό άσυλο. Το δεύτερο, με αφορμή ορισμένα συγκεκριμέ-

να περιστατικά, εκφράζει την ανησυχία των πανεπιστημιακών για κάποιες διοικητικές παρεμβάσεις του Υπουργείου Παιδείας κατά τα τελευταία χρόνια, οι οποίες τείνουν να αγνοούν τα συγκροτημένα όργανα των πανεπιστημίων (Σύγκλητος, Πρυτανικές Αρχές) και να θέτουν σε απειλή την αυτοτέλεια των πανεπιστημίων.

Το ζήτημα που απασχόλησε περισσότερο το Συνέδριο αφορά το δημόσιο χαρακτήρα της παιδείας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ειδικότερα. Στη σημερινή φάση των ποικιλόμορφων τάσεων υποβάθμισης του συνταγματικά κατοχυρωμένου δημόσιου χαρακτήρα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της τάσης μετατροπής της σε ένα κατ' ουσίαν επιχειρηματικό πανεπιστήμιο, οι πανεπιστημιακοί, με τον προβληματισμό και τη στάση τους στο Συνέδριο, φάνηκαν αποφασισμένοι να προασπίσουν το δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης και να διεκδικήσουν ενεργά την ουσιαστικοποίησή του. Η θέση αυτή των πανεπιστημιακών αποκτά ιδιαίτερη σημασία εν όψει της αναμενόμενης αναθεώρησης του συντάγματος και του αναμενόμενου νέου νόμου-πλαισίου για την παιδεία, ο οποίος είναι ανάγκη να διασφαλίζει το δημόσιο χαρακτήρα των πανεπιστημίων και να ρυθμίζει κατάλληλα την ανοικτή στο χρόνο σχέση του πανεπιστημίου με την κοινωνία.

Η επιστημονική έρευνα, ο χαρακτήρας της και οι επιπτώσεις των διαφόρων ερευνητικών προγραμμάτων που εκπορεύονται συνήθως από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), απασχόλησαν επίσης σοβαρά τους συνέδρους. Η ραγδαία εμπορευματοποίηση της έρευνας και της γνώσης και η αυξανόμενη σύνδεση της

παιδείας και της έρευνας με τις κερδοσκοπικές επιδιώξεις των επιχειρηματικών συγκροτημάτων, εθνικών ή πολυεθνικών, έχει ως συνέπεια, όπως επισημάνθηκε από αρκετούς συνέδρους, την υποβάθμιση του μορφωτικού περιεχομένου της εκπαίδευσης και την εκτροπή της επιστημονικής έρευνας από τους κοινωνικά αναγκαίους στόχους της.

Προκειμένου να διασφαλιστεί ο δημόσιος χαρακτήρας της εκπαίδευσης και ο κοινωνικά σκόπιμος προσανατολισμός της έρευνας, επισημάνθηκε η ανάγκη αύξησης της κρατικής χρηματοδότησης, διασφαλίζοντας παράλληλα θεσμικά την αυτοτελή λειτουργία και διαχείριση των ΑΕΙ. Στο σημείο αυτό επαναβεβαιώθηκε η πάγια θέση της Ομοσπονδίας για δαπάνες προς την Παιδεία στο ύψος του 15% του κρατικού προϋπολογισμού, και τονίστηκε η ανάγκη να παρθούν συγκεκριμένες αποφάσεις για τη σταδιακή προσέγγιση αυτού του ποσοστού. Επισημάνθηκε, επίσης, η ανάγκη να μελετηθούν διαδικασίες και να παρθούν θεσμικά μέτρα για τη σταδιακή και μερική αποσύνδεση της εκπαίδευσης και της έρευνας από τις στρατηγικές των επιχειρήσεων και για τη σύνδεσή τους περισσότερο με τις κοινωνικές ανάγκες, είτε αυτές έχουν ένα υλικό-οικονομικό είτε ένα πνευματικό-μορφωτικό χαρακτήρα. Όπως υπογραμμίστηκε, οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, ως πνευματική ηγεσία του τόπου, δεν θα πρέπει να αποτελούν παθητικούς υπηρέτες των διαφόρων ιδιωτικών συμφερόντων, αλλά αντίθετα θα πρέπει να παίξουν έναν ενεργητικό ρόλο στη συνολική διαδικασία του κοινωνικού μετασχηματισμού.

Σχετικό με το δημόσιο χαρακτήρα

της εκπαίδευσης είναι και το ζήτημα που αφορά τις δυνατότητες πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και τη διαδικασία επιλογής των υποψηφίων φοιτητών. Στο ζήτημα αυτό υπήρξαν αρκετές και καλά τεκμηριωμένες εισηγήσεις που πρότειναν την κατάργηση των πανελληνίων εισαγωγικών εξετάσεων και η άποψη αυτή έγινε ευρύτερα αποδεκτή. Η επιλογή των υποψηφίων φοιτητών θα μπορούσε να γίνει, όπως προτάθηκε, κατά τη διάρκεια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή ειδικότερα κατά τη διάρκεια ενός προπαρασκευαστικού έτους που θα μπορούσε να μεσολαβεί ανάμεσα στην καθαυτό δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η συσσωρευμένη εμπειρία και οι σημερινές συνθήκες οδηγούν σε μια ευρέως αποδεκτή εκτίμηση ότι είναι τεράστιο το κόστος που προκύπτει από την προσφερόμενη σήμερα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποσπασματική και παραμορφωτική παιδεία, καθώς και από την οικονομική αιμορραγία και το κοινωνικό πρόβλημα των χιλιάδων φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό, αλλά και από τις κοινωνικο-ψυχολογικές επιπτώσεις στους χιλιάδες υποψηφίους που αποτυγχάνουν να εισαχθούν στα πανεπιστήμια. Αυτό το κόστος υπεραντισταθμίζει το όποιο πολιτικό κόστος από την αποσύνθεση του συστήματος της παραπαιδείας και των φροντιστηρίων. Η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας θα πρέπει, επομένως, μετά από σοβαρή μελέτη της σημερινής κατάστασης, να προχωρήσει χωρίς καθυστέρηση στην αναμόρφωση του σχετικού θεσμικού πλαισίου.

Ορισμένοι σύνεδροι αναφέρθηκαν, επίσης, στο σοβαρό ζήτημα που έχει δη-

μιουργηθεί με το νομοσχέδιο για την «αναβάθμιση» ή τη συζητούμενη ανωτατοποίηση των ΤΕΙ. Οι σχετικές εισηγήσεις υποστηρίξαν, και η άποψη αυτή φαίνεται να κυριαρχεί, ότι δεν είναι αποδεκτή η δια νόμου και χωρίς ουσιαστικές προϋποθέσεις εξομοίωση των ΤΕΙ με τα ΑΕΙ. Εκείνο που φαίνεται αναγκαίο είναι η ουσιαστική αναβάθμιση του περιεχομένου των σπουδών τόσο στα ΤΕΙ όσο και στα ΑΕΙ, καθώς επίσης και η μελέτη και συμβολή όλων των ενδιαφερομένων μερών στον προσδιορισμό των όρων ανωτατοποίησης ορισμένων τμημάτων ΤΕΙ, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο και δεν υπάρχουν αντίστοιχα τμήματα ΑΕΙ, ή ενδεχόμενα η κατάργηση ορισμένων τμημάτων ΤΕΙ που δεν θεωρούνται πλέον αναγκαία λόγω ύπαρξης αντίστοιχων τμημάτων ΑΕΙ.

Η οικονομική κατάσταση και το μισθολόγιο των πανεπιστημιακών ήταν ένα από τα ζητήματα που κυριάρχησαν στο Συνέδριο. Αποφασίστηκε σχετικά ότι: (α) Η Ομοσπονδία θα πρέπει να διεκδικήσει αγωνιστικά τη σαφή συνταγματική κατοχύρωση του λειτουργήματος των πανεπιστημιακών, με ό,τι αυτό συνεπάγεται από άποψη εξίσωσης αποδοχών με άλλους κλάδους δημοσίων λειτουργιών. (β) Είναι επείγοντως αναγκαία μια εκ νέου νομοθετική ρύθμιση του μισθολογίου των πανεπιστημιακών, καθώς και μια επανεξέταση του θεσμικού πλαισίου που ισχύει σήμερα και οδηγεί σε έναν κατακερματισμό και πολλαπλή κατηγοριοποίηση του ΔΕΠ. (γ) Η λεγόμενη «αύξηση κατά 35%», που χορηγήθηκε στο ΔΕΠ πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης από το 1994, και η οποία, όπως εκτιμάται από την Ομοσπονδία, δεν υπερβαίνει στην

πραγματικότητα το 24%, θα πρέπει να υπολογίζεται στο σύνολο των αποδοχών και να συνεχίζεται η καταβολή της μετά τη συνταξιοδότηση των πανεπιστημιακών. (δ) Η παραπάνω αύξηση θα πρέπει να ελεγκταθεί και στις κατηγορίες ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού των πανεπιστημίων (Ε.Δ.Π. και Ε.Ε.Π.).

Όπως επισημάνθηκε, οι μισθολογικές διεκδικήσεις των πανεπιστημιακών θα πρέπει να συνδεθούν με τις ουσιαστικές προϋποθέσεις μιας αξιοπρεπούς διαβίωσης. Αποτελούν ταυτόχρονα βασικές προϋποθέσεις για τη διασφάλιση ενός υψηλού επιπέδου και του δημόσιου χαρακτήρα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αποκτώντας, έτσι, ένα θεσμικό χαρακτήρα.

Ένα ακόμα ζήτημα που απασχόλησε σοβαρά το Συνέδριο αφορά τη σχέση του συνδικαλισμού και της ΠΟΣΔΕΠ ειδικότερα με τα συγκροτημένα όργανα των πανεπιστημίων (Τμήματα, Συγκλήτους, Πρυτανικές Αρχές) και τη Σύνοδο Πρυτάνεων. Ορισμένοι σύνεδροι έκφρασαν απόψεις που τείνουν να δικαιολογήσουν την τάση υποκατάστασης των συνδικαλιστικών μας οργάνων από τη Σύνοδο Πρυτάνεων και κάποιο προβληματισμό για το αν, με την ισχύουσα διάρθρωση και λειτουργία των πανεπιστημίων, το συνδικαλιστικό κίνημα με την παραδοσιακή του μορφή εξυπηρετεί τις σημερινές ανάγκες ή αν έχει ενδεχόμενα εξαντλήσει τα όρια του. Οι απόψεις αυτές δέχτηκαν έντονη κριτική και η αντίληψη που επικράτησε συνίσταται στο ότι — αν και οι πανεπιστημιακοί επιβάλλεται να ενεργοποιούνται μέσα από τα διάφορα διοικητικά όργανα των πανεπιστημίων, και η συνεργασία σε ορισμένες περιπτώσεις ανάμεσα

στα συνδικαλιστικά και τα διοικητικά όργανα είναι αναγκαία — τα συνδικαλιστικά όργανα και η Ομοσπονδία θα πρέπει απαραίτητα να διατηρήσουν μια ανεξάρτητη και αυτόνομη λειτουργία και δράση. Όπως χαρακτηριστικά επισημάνθηκε, οι ρόλοι ενός απλού πανεπιστημιακού και ενός πρύτανη είναι, από άποψη θέσης και λειτουργίας, διαφορετικοί και συνεπάγονται πιθανότατα διαφορετικά συμφέροντα και οπτική. Στην πρώτη περίπτωση έχουμε μια σχέση εξαρτημένης πνευματικής εργασίας και κάθε πανεπιστημιακός είναι εύλογο να ενδιαφέρεται για τις οικονομικές του αποδοχές και το επίπεδο διαβίωσης του, για ορισμένες συνθήκες ενδιαφερόσας και αξιοπρεπούς εργασίας και εξέλιξης, για την εύρυθμη και δημοκρατική λειτουργία του πανεπιστημίου και, ως πολίτης, για την ανάπτυξη της κοινωνίας στις δέουσες κατευθύνσεις. Στη δεύτερη περίπτωση, η πρυτανική θέση συνεπάγεται μια οιονεί εργοδοτική λειτουργία με ανάθεση, και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της άσκησης αυτού του λειτουργήματος είναι σε μεγάλο βαθμό συνάρτηση της εκλογής του κατάλληλου προσώπου καθώς και του βαθμού δημοκρατικού ελέγχου που υπάρχει στο οικείο πανεπιστήμιο.

Στο πρακτικό μέρος, το Συνέδριο εξέλεξε επίσης τη νέα 33μελή Διοικούσα Επιτροπή (Δ.Ε.) και την ενδεκαμελή Εκτελεστική Γραμματεία (Ε.Γ.) της Ομοσπονδίας. Με τη σύσταση των νέων οργάνων της η ΠΟΣΔΕΠ θα προχωρήσει στην υλοποίηση των αποφάσεων του Συνεδρίου και στην προώθηση των ζητημάτων που αφορούν τον κλάδο των πανεπιστημιακών.